

MINISTERUL SĂNĂTĂȚII AL REPUBLICII MOLDOVA

ORDIN
mun. Chișinău

„08 „ decembrie 2023

nr. 1095

Cu privire la implementarea Programului național de prevenire și control al bolilor netransmisibile prioritare în Republica Moldova pentru anii 2023-2027

În scopul reducerii poverii bolilor netransmisibile în Republica Moldova prin consolidarea capacităților sistemului de sănătate și a mecanismului de coordonare intersectorial, implementarea eficientă a măsurilor de prevenire și control al bolilor netransmisibile prioritare conform Hotărârii Guvernului nr. 129/2023 cu privire la aprobarea Programului național de prevenire și control al bolilor netransmisibile prioritare în Republica Moldova pentru anii 2023-2027 și în temeiul Regulamentului cu privire la organizarea și funcționarea Ministerului Sănătății, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 148/2021,

ORDON:

1. Se aprobă:

1) Planul de acțiuni privind implementarea Programul național de prevenire și control al bolilor netransmisibile prioritare în Republica Moldova pentru anii 2023-2027, aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 129/2023 (*în continuare PNPC BNT*), conform anexei nr. 1.

2) Metodologia de monitorizare și raportare a implementării Programului național de prevenire și control al bolilor netransmisibile prioritare în Republica Moldova pentru anii 2023-2027 aprobat prin Hotărârea Guvernului nr. 129/2023 și a Planului de acțiuni, conform anexei nr. 2.

2. Agenția Națională pentru Sănătate Publică (ANSP) – instituție responsabilă de coordonarea procesului de implementare, monitorizare, evaluare și raportare a Programului național de prevenire și control al bolilor netransmisibile prioritare în Republica Moldova pentru anii 2023-2027 aprobat prin Hotărârea de Guvern nr. 129/2023 (*în continuare PNPC BNT*), la nivel național în conformitate cu termenii și indicatorii de progres stabiliți.

3. Directorii instituțiilor medico-sanitare, indiferent de statutul juridic, Conducătorii Direcției generale asistență medicală și socială a Consiliului municipal Chișinău, Direcției generale asistență socială, sănătate și protecția familiei Bălți, Direcției Principală Sănătății și Protecției Sociale UTA Găgăuzia, vor:

- 1) asigura informarea colaboratorilor privind PNPC BNT și a prezentului ordin;
- 2) acorda suport în elaborarea și aprobarea Planurilor de acțiuni teritoriale privind prevenirea și controlul bolilor netransmisibile prioritare pentru anii 2023-2027, la nivel de municipiu Chișinău, municipiu Bălți și la nivel de raion, de comun cu Consiliile Teritoriale de Sănătate Publică, autoritățile administrației publice locale, reprezentanții societății civile și alte structuri interesate;

- 3) nominaliza prin ordin intern persoana responsabilă de promovarea sănătății și realizarea acțiunilor de prevenire a bolilor netransmisibile la nivel de instituție;
- 4) implementa acțiunile prevăzute în Planul de acțiuni teritorial aprobat;
- 5) colabora cu alte autorități ale administrației publice centrale și locale, organizații neguvernamentale, precum și cu partenerii internaționali de dezvoltare în scopul realizării PNPC BNT și a Planurilor teritoriale;
- 6) monitoriza și evalua anual realizarea acțiunilor din PNPC BNT;
- 7) colectă datele de evidență și vor informa subdiviziunile teritoriale ale ANSP despre cazurile de boli netransmisibile prioritare conform Listei de supraveghere și control al bolilor netransmisibile prioritare din PNPC BNT;
- 8) prezenta anual, până la 1 decembrie, subdiviziunilor teritoriale ale ANSP raportul privind realizarea PNPC BNT și a prezentului ordin.

4. Rectorul Universității de Stat de Medicină și Farmacie „Nicolae Testemițanu”, Directorii Centrului de Excelență în Medicină și Farmacie „Raisa Pacalo” și a Colegiilor de Medicină vor:

- 1) actualiza programele de instruire și curricula universitară, postuniversitară și educație medicală continuă prin abordarea domeniului de promovare a sănătății și de prevenire și control al bolilor netransmisibile;
- 2) asigura formarea și instruirea continuă a personalului implicat în realizarea activităților de prevenire și control al bolilor netransmisibile;
- 3) prezenta anual, până la 1 decembrie, Agenției Naționale de Sănătate Publică informația privind realizarea PNPC BNT.

5. Directorul Agenției Naționale pentru Sănătate Publică va:

- 1) asigura monitorizarea, evaluarea, analiza și raportarea procesului de implementare a PNPC BNT la nivel național și teritorial;
- 2) recepționa informația de la toți actorii implicați în realizarea PNPC BNT, Planurilor teritoriale și a prezentului ordin;
- 3) asigura suport consultativ - metodic conducătorilor instituțiilor medico-sanitare indiferent de tipul de proprietate și formă juridică de organizare și altor actori interesați în realizarea prevederilor PNPC BNT;
- 4) oferi suport autorităților administrației publice locale în elaborarea Planurilor de acțiuni teritoriale privind prevenirea și controlul bolilor netransmisibile prioritare pentru anii 2023-2027;
- 5) organiza și asigura prin intermediul Consiliilor Teritoriale de Sănătate Publică participarea părților interesate în procesul de implementare a activităților prevăzute de PNPC BNT;
- 6) analiza și evalua indicatorii de progres și rezultat a implementării obiectivelor PNPC BNT, precum și indicatorii de impact la nivel național;
- 7) întocmi anual rapoarte de monitorizare generalizate cu privire la progresele în realizarea Planului de acțiuni pentru implementarea PNPC BNT;
- 8) asigura exercitarea atribuțiilor de secretariat în activitatea Consiliului Național de Coordonare al PNPC BNT;
- 9) prezenta anual, până la data de 18 ianuarie, Direcției politici în domeniul sănătății publice și urgențe în sănătate publică raportul de monitorizare generalizat privind implementarea PNPC BNT.

6. Consiliului Național de Coordonare a Programului național de prevenire și control al bolilor netransmisibile prioritare în Republica Moldova pentru anii 2023-2037, aprobat prin

Hotărârea de Guvern nr. 129/2023, se va întruni la necesitate și va oferi suportul și îndrumare strategică în procesul de implementare a Programului și a Planului de acțiuni.

7. Direcțiile Ministerului Sănătății, conform competențelor, vor asigura, monitorizarea și coordonarea realizării acțiunilor, conform domeniilor de competență prevăzute în Planul de acțiuni din PNPC BNT.

8. Direcția politici în domeniul sănătății publice și urgențe în sănătate publică din cadrul Ministerului Sănătății și Agenția Națională pentru Sănătate Publică, vor asigura postarea documentului pe pagina oficială a instituției.

9. Ordinul Ministrului Sănătății nr. 869 din 27.12.2010 privind supravegherea bolilor netransmisibile prioritare în Republica Moldova, se abrogă.

10. Controlul executării prevederilor prezentului ordin se atribuie Secretarilor de stat.

Ministru

Ala NEMERENCO

Planul de acțiuni cu privire la realizarea Programului național de prevenire și control al bolilor netransmisibile prioritare în Republica Moldova pentru anii 2023-2027, aprobat prin Hotărârea Guvernului 129/2023

Nr. d/o	Acțiuni planificate	Indicatori de monitorizare	Termeni de realizare	Instituție responsabilă
1	2	3	4	5
Obiectivul general 1. Consolidarea mecanismului de coordonare și elaborarea de politici informate de evidențe în diferite sectoare pentru a accelera răspunsul național pentru prevenirea și controlul BNT				
<i>Obiectivul specific 1.1: Consolidarea capacitaților de coordonare inter-sectorială pentru prevenirea și controlul BNT la nivel național și teritorial</i>				
1.1.1	Asigurarea funcționalității Consiliului Național de Coordonare (CNC) a Programului, ca mecanism intersectorial de coordonare pentru implementarea acțiunilor pentru prevenirea bolile netransmisibile și factorii de risc, inclusiv determinanții sociali	Numărul de ședințe a CNC organizate anual	anual (semestrial)	DPDSPUSP, ANSP - secretariatul CNC.
1.1.2	Elaborarea unui ghid de orientare privind implementarea acțiunilor de prevenire și control a BNT.	Ghid elaborat	trimestrul III 2023	DPDSPUSP, ANSP în colaborare cu Proiectul moldo- elvețian „Viata sănătoasă: reducerea poverii BNT” (în continuare -Proiectul VS)
	Elaborarea ghidului pentru implementare la nivel teritorial a acțiunilor de promovare a sănătății	Ghid elaborat	trimestrul IV 2023	ANSP în colaborare cu Proiectul VS
1.1.3	Sporirea capacitaților specialiștilor din sistemul de sănătate și a altor sectoare relevante pentru identificarea necesităților, planificarea, implementarea și evaluarea acțiunilor de promovare a sănătății și prevenirea BNT	Numărul de persoane instruite	2023-2027	DPDMPM, DPDSPPUSP, USMF „Nicolae Testemițanu” ANSP, Școala de Management în Sănătate Publică (ŞMSP), Centrele de excelență în colaborare cu UTM. Academia de Administrare Publică (AAP) de comun cu partenerii de dezvoltare.

1.1.4	Dezvoltarea și revizuirea odată la 5 ani a profilurilor de sănătate teritoriale, inclusiv gestionarea prin sistemul integrat.	Numărul de raioane cu Profil de sănătate elaborat, menținut și actualizat; Sistem funcțional	2023-2027	ANSP (subdiviziunile teritoriale) în colaborare cu Autorități Publice Locale (APL) și cu partenerii dezvoltare.
1.1.5	Dezvoltarea cadrului normativ pentru asistență integrată la nivel de prevenire, monitorizare și suport de durată a personelor cu BNT și necesități complexe, inclusiv: - regulamentul privind integrarea serviciilor comunitare; - ghid de implementare a serviciilor medico – sociale la nivel de comunitate, etc.	Regulament elaborat și implementat; Ghid elaborat și implementat	2023-2027	DGPDSMI, Secția politici în domeniul asistenței medicale primare și comunitare (SPDAMPC) în colaborare cu Proiectul VS, cu Ministerul Muncii și Protecției Sociale, cu APL și alte autorități relevante.
1.2.1	Identificarea surseielor de finanțare pentru implementarea acțiunilor de prevenire și control a BNT.	Cartografierea potențialilor finanțatori; Numărul de proiecte finanțate.	anual	Direcția politici de buget și asigurări medicale (DPBAM).
1.2.2	Instruirea actorilor locali privind elaborarea propunerilor de finanțare și implementarea proiectelor de promovare a sănătății și prevenirea BNT la nivel comunitar.	Numărul de persoane instruite; Numărul de proiecte implementate.	2023-2024	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu Proiectul VS, cu ONG.
1.2.3	Aplicarea la fondurile UE, OMS în domeniul sănătății care abordează BNT și factorii de risc ale acestora precum „orașe sănătoase”, ”școli care promovează sănătatea”, ”promovarea sănătății la locul de muncă” etc.	Initiative dezvoltate; Numărul de proponeri de finanțare înaintate.	2023-2027	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu partenerii de dezvoltare.
1.3.1	Fortificarea capacitaților multidisciplinare integrate la nivel local privind acordarea serviciilor de prevenire, monitorizare și suport	Echipe multidisciplinare acționilor	2023-2024	DGPDSMI, SPDAMPC, DPDSPUSP, ANSP/ CSP în colaborare cu APL, cu

	de durată a persoanelor cu BNT și necesități complexe.			Proiectul VS.
1.3.2	Elaborarea ghidurilor și recomandărilor pentru autoritățile publice locale, specialiștii din domeniul social, educație, ONG-uri etc, pentru a facilita mobilizarea socială în abordarea BNT și factorilor de risc modificabili.	Numărul de ghiduri și recomandări elaborate.	2023-2024	ANSP în colaborare cu USMF „Nicolae Testemițanu”, cu partenerii de dezvoltare.
1.3.3	Consolidarea capacitatilor coalițiilor comunitare pentru acțiuni de participare în abordarea BNT și a factorilor determinanți, bazate pe necesități în sănătate.	Coalițiile comunitare instituite; Numărul de persoane instruite.	2023-2024	DPDSPUSP, SPDAMPC, ANSP/ CSP în colaborare cu APL, în colaborare cu partenerii de dezvoltare.
1.3.4	Participarea în realizarea activităților de consolidare a capacitatilor resurselor umane în domeniul marketing-ului social.	Numărul de persoane instruite.	2023-2027	USMF „Nicolae Testemițanu” în colaborare cu Universitatea de Stat din Moldova, Universitatea Tehnică, cu partenerii de dezvoltare.
Obiectivul general 2. Prevenirea BNT și reducerea factorilor de risc comportamentali și celor prezenti în mediu prin crearea mediilor propice promovării sănătății, astfel încât ponderea persoanelor cu 3 și mai mulți factori de risc pentru BNT, se va reduce de la 31,8% în 2021 până la 27% în 2027.		Obiectivul specific 2.1: Creșterea până la 90% către anul 2027 a nivelului de alfabetizare în sănătate și crearea oportunităților pentru responsabilizarea și angajarea cetățenilor de a întreprinde măsuri pentru promovarea sănătății și prevenirea BNT		
2.1.1	Dezvoltarea și implementarea campaniilor de comunicare și de schimbare a comportamentului, adaptate vîrstei și nevoilor beneficiarilor pentru reducerea factorilor de risc a BNT prioritare și promovarea unui mod de viață sănătos.	Numărul de campanii de comunicare realizate.	2023-2027	ANSP/ CNAM DPDSPUSP, în colaborare cu Autoritățile publice centrale și locale, mass-media, ONG, cu partenerii de dezvoltare.
2.1.2	Realizarea acțiunilor de sensibilizare și comunicare în cadrul evenimentelor anuale de promovare a sănătății și prevenirea bolilor: zile mondiale și naționale, săptămâni europene și lunare de profilaxie a bolilor.	Numărul de evenimente și anual realizate.	2023-2027	ANSP/ CSP, CNAM, IMSP republike, teritoriale în colaborare cu Autoritățile publice centrale și locale, mass-media, ONG, cu partenerii de dezvoltare.
2.1.3	Alfabetizarea și informarea populației referitor la reducerea factorilor de risc a BNT și promovarea unui mod de viață sănătos.	Numărul de persoane informate	2023-2027	ANSP/CSP, IMSP teritoriale și republike, USMF „Nicolae Iestemițanu”, cu partenerii de

2.1.4	Elaborarea ghidurilor pentru implementarea inițiativelor de „orașe/comunități sănătoase” și pentru „promovarea sănătății la locul de muncă”.	Ghiduri elaborate	2023 - 2024	DPDSPUSP ANSP USMF „Nicolae Testemițanu” cu partenerii de dezvoltare.
2.1.5	Menținerea și dezvoltarea continuă a portalului WEB în domeniul promovarea sănătății și reducerea riscului a BNT www.prosanatate.md	Portal funcțional; Nr. vizualizări/ an; Numărul de materiale publicate.	2023-2027	ANSP DPDSPPUSP în colaborare cu partenerii de dezvoltare.
2.1.6	Informarea și consilierea copiilor, adolescenților și tinerilor privind promovarea sănătății și reducerea comportamentelor de risc (consumul de tutun, alcool, droguri, alimentație sănătoasă, activitate fizică, etc.) inclusiv prin programe de educație de la egal la egal realizate de voluntari, Centrelor de Sănătate Prietenose Tinerilor, Centrelor de Tineret, Rețelei Educatorilor de la egal la egal, Corpului Păcii etc.	Numărul de persoane informate și consiliante.	2023-2027	Centrele de Sănătate Prietenose Tinerilor, DGPPDSMI CNAM DPDSPPUSP în colaborare cu alte autorități.
2.1.7	Implicarea în abordarea subiectelor de promovare a modului sănătos de viață prin intermediu evenimentelor culturale.	Numărul de evenimente realizate; Numărul subiectelor abordate.	2023-2027 (la solicitare)	ANSP DPDSPPUSP
2.1.8	Participarea în procesul de pilotare și evaluare a programelor/ disciplinelor obligatorii care includ unități de conținut/module/subiecte de educație pentru sănătate în școli (de exemplu: Biologie, Dezvoltare personală) și abordează într-un mod complex și trans-disciplinar aspectele legate de sănătate.	Programe/ discipline implementate.	2023-2025 (la solicitare)	DPDSPUSP ANSP

Obiectiv specific 2.2. Consolidarea eforturilor intersectoriale pentru a asigura reducerea cu 3 puncte procentuale (p.p.) a prevalenței consumului de tutun în rândul adolescenților (de la 16,3 % în anul 2019, la 13,3 % în anul 2027) și adulților (de la 29,9 % în anul 2021, la 26,9% în anul 2027)

2.2.1	Alinierea legislației naționale în conformitate cu cerințele Convenției Cadru privind Controlul Tutunului și legislația UE.	Numărul de acte normative elaborate.	2023-2027	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu Ministerele de resort, ONG-uri.
2.2.2	Realizarea activităților de reducere a consumului de tutun și a expunerii la fumul de tutun, conform actelor legislative și normative în vigoare în domeniul controlului tutunului.	Numărul de rapoarte de realizare a activităților.	2023-2027	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu Ministerele de resort.
2.2.3	Implementarea programului de screening al consumului de tutun în instituții de asistență medicală primară conform prevederilor PEN nr. 2.	Numărul de persoane supuse screening-ului.	2023-2027	DPDSPUSP DPDSMI ANSP USMF „Nicolae Testemițanu”, în colaborare cu partenerii de dezvoltare
Obiectivul specific 2.3 Consolidarea măsurilor durabile și adecvate din punct de vedere cultural care vizează consumul de alcool pentru a asigura reducerea cu 5 p.p. (de la 63,2% în anul 2021, la 58,2 % în anul 2027) a consumului de alcool în populație;				
2.3.1	Participarea la modificarea și completarea cadrului legislativ în domeniul de control al alcoolului: 1) Modificări la Legea nr. 62/2022 cu privire la publicitatea referitor la reglementarea publicității băuturilor alcoolice. 2) Completarea art. 30 din Legea nr. 1100/2000 privind stabilirea razei de vânzarea a producției alcoolice în preajma unităților medicale și educationale și interzicerea vânzărilor persoanelor în stare de ebrietate. 3) Introducerea de noi avertismente de sănătate combinate cu text și pictograme pe etichetă băuturilor alcoolice (Legea nr. 57/2006; Legea nr. 1100/ 2000).	Cadru legislativ modificat și aprobat.	2023-2024	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu Ministerele de resort.
2.3.2	Participarea la avizarea modificării Hotărârii de Guvern nr. 296/2009 (autor MAI) privind	Proiect de modificare a Hotărârii de Guvern nr.	2023-2024	DPDSPUSP ANSP

	stabilirea pragului de alcoolemie la 0% în sânge și în aerul expirat pentru conducătorii auto tineri, începători și șoferii profesioniști.	296/ 2009.		
2.3.3	Elaborarea documentului de politici de evidențe pentru creșterea graduală a taxelor la producția alcoolică în vederea reducerii accesibilității și prevenirea consumului nociv de alcool.	Document de politici de evidență elaborat.	2023-2027	DPDSPUSP, ANSP, DCPPIE în colaborare cu ministerele relevante și cu partenerii de dezvoltare (OMS)
2.3.4	Monitorizarea supravegherii respectării legislației privind comercializarea, publicitatea și consumul băuturilor alcoolice în locurile publice, la locurile de muncă, în instituțiile de învățământ, medico-sanitare, de întreținere a sănătății etc. (cu excepția obiectivelor de alimentație publică).	Numărul de obiecte controlate; Numărul de procese verbale/amenzi aplicate.	Anual	DPDSPUSP, ANSP în colaborare cu serviciile și ministerele relevante.
2.3.5	Dezvoltarea capacitaților resurselor umane din asistență medicală primară privind prevenirea și supravegherea tulburărilor alcoolice fetale.	Numărul de seminare de instruire și persoane instruite.	2024-2025	DGPPDSMI USMF „Nicolae Testemițanu” - Departamentul Educație Medicală Continuă în colaborare cu partenerii de dezvoltare.
Obiectiv specific 2.4 Promovarea activității fizice la toate vîrstele pentru a asigura reducerea cu 5% a prevalenței activității fizice insuficiente.				
2.4.1	Organizarea evenimentelor de promovare a activității fizice și sportului pentru susținerea inițiatiivelor de „activitate fizică pentru toți”(conform Calendarului acțiunilor sportive naționale și internaționale) și monitorizarea lor, inclusiv: - starturi veselă pentru toată familia; - competiții sportive pentru persoanele cu nevoi speciale; - marșuri turistice pentru promovarea mersului	Numărul de activități realizate; Numărul de persoane participante.	2023-2027	DPDSPUSP CNAM în colaborare cu ministerele de resort, APL, ONG, parteneri de dezvoltare.

	<p>pe jos etc.</p> <ul style="list-style-type: none"> - grupul public pentru promovarea sănătății în toate localitățile care sunt în competiție pentru denumirea ”orașe/comunități sănătoase”. 			
2.4.2	Elaborarea și implementarea ghidului cu recomandări privind setului minim de practicare a activității fizică pentru menținerea sănătății, în îngrijirile medicale primare de rutină, pentru diferite categorii de populație.	Ghid elaborat și implementat	2023-2024	DPDSPUSP DGPDMSI ANSP USMF „Nicolae Testemitanu” în colaborare cu partenerii de dezvoltare
2.4.3	Monitorizarea activităților de mobilizare și facilitare a persoanelor vârstnice pentru activități de promovarea îmbătrânirii active și sănătoase conform Programului național privind îmbătrânirea activă și sănătoasă.	Program național elaborat; Numărul de rapoarte de monitorizare a activităților realizate; Numărul de persoane vârstnice implicate în activități de îmbătrânire activă și sănătoasă	2023-2027	DGPDMSI SPDAPC DPDSPUSP în colaborare cu MMPS și societatea civilă.
2.4.4	Participarea în grupurile de lucru intersectoriale pentru dezvoltarea cadrului normativ privind infrastructura în localități (autor MIDR) cu asigurarea includerii pistelor pentru ciclism, a locurilor de joacă și de activitate fizică.	Cadrul normativ de infrastructură dezvoltat și actualizat.	2024-2025	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu ministerele de resort și APL.
Obiectiv specific 2.5 Promovarea unei alimentații sănătoase la toate vârstele pentru a asigura zero creștere la rata de obezitate și diabet				
2.5.1	Promovarea alăptării exclusive la sănătate: - Armonizarea actelor legislative/normative naționale cu prevederile integrale a Codului internațional privind marketingul substituenților laptelui matern;	Cadrul legislativ/ normativ armonizat integral cu prevederile Codului internațional privind marketingul substituenților laptelui	2024	DGPDMSI Serviciul sănătatea mamei și a copilului DPDSPUSP ANSP în colaborare cu ANSA, cu partenerii de dezvoltare.

	<ul style="list-style-type: none"> - Elaborarea cadrului de monitorizare reglementară a substituenților de lapte matern; - Evaluarea maternităților privind respectarea prevederilor în vigoare; - Fortificarea capacităților medicilor și a asistentelor medicale în vederea promovării alăptării și a consilierii mamelor. 	matern.	Cadru de monitorizare elaborat.	2023-2024	DGPDSDMI Serviciul sănătatea mamei și a copilului CNAM DPDSPUSP ANSP în colaborare cu ANSA
	<ul style="list-style-type: none"> - Numărul de Rapoarte de evaluare a maternităților elaborate și publicate. - Numărul de instruiriri efectuate. 	Numărul de Rapoarte de evaluare a maternităților elaborate și publicate.	Numărul de instruiriri efectuate.	2023-2027	DGPDSDMI Serviciul sănătatea mamei și a copilului, USMF „Nicolae Testemițanu” CEMF „Raisa Pacalo”, Colegiile de Medicină, în colaborare cu partenerii de dezvoltare.
2.5.2	<p>Armonizarea cadrului legislativ național la reglementările internaționale, inclusiv:</p> <ul style="list-style-type: none"> - etichetarea produselor alimentare modificarea Legii Nr. 279/2017 privind informarea consumatorului cu privire la produsele alimentare; - reglementarea conținutului de grăsimi trans prin modificarea Hotărârii Guvernului nr. 899/2017 pentru aprobarea Regulamentului sanitari privind adăosul de vitamine și minerale, precum și de anumite substanțe de alt tip în produsele alimentare; 	<p>Numărul de acte legislative și normative armonizate și aprobată</p>	<p>Act normativ modificat și aprobat.</p>	2024-2027	DGPDSDMI Serviciul sănătatea mamei și a copilului, USMF „Nicolae Testemițanu” CEMF „Raisa Pacalo”, Colegiile de Medicină, în colaborare cu partenerii de dezvoltare.
				2023-2024	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu Ministerele de resort.
				2023- 2024	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu Ministerele de resort.

	<ul style="list-style-type: none"> - reglementarea conținutului de zahăr adăugat etc. - taxarea băuturilor alcoolice și a băuturilor îndulcite prin transpunerea recomandărilor OMS; - modificarea Codului fiscal nr. 1163/19.97. 		2024-2025	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu Ministerele de resort.
			2026-2027	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu Ministerele de resort.
			2025-2026	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu Ministerele de resort.
2.5.3	<p>Participarea în grupurile de lucru intersectoriale pentru revizuirea practicilor și modificarea legislației privind:</p> <ul style="list-style-type: none"> - majorarea taxelor la produsele alimentare cu conținut înalt de sare, zahăr și grăsimi saturate și la băuturi nealcoolice; - aplicarea stimulentelor de creștere a producării și plasării pe piață a fructelor și legumelor și de asigurare a accesibilității la ele a grupurilor vulnerabile din populație. 	<p>Numărul de acte legislative și normative elaborate și aprobată.</p> <p>2023-2024</p> <p>2023-2024</p>		DPDSPUSP ANSP în colaborare cu Ministerele de resort, cu partenerii de dezvoltare.
2.5.4	<p>Stabilirea ţintelor de consum redus și perfectarea cadrului normativ pentru alimentele cu conținut sporit de sare, zahăr, grăsimi trans și calorii prin:</p> <p>- Revizuirea Ordinului nr. 638/2016 cu privire la implementarea Recomandărilor pentru un regim alimentar sănătos și activitate fizică adevărată în instituțiile de învățământ din Republica Moldova.</p> <p>- Revizuirea Ordinului nr. 1092/2013 cu privire la aprobarea normelor naturale de bază de asigurare cu produse alimentare a pacienților din instituțiile medico-sanitare..</p>	<p>Numărul de acte normative rezvuite /aprobată;</p> <p>Numărul/tipul de alimente reformulate.</p> <p>Ordin modificat și aprobat.</p>	<p>2023-2025</p> <p>2024</p>	DPDSPUSP /ANSP în colaborare cu ministerele relevante.
				DGPDSMI (Direcția politici în domeniul asistenței medicale spitalicești) DPDSPUSP /ANSP

			CNAM
2.5.5	Adaptarea setul de recomandări ale OMS privind comercializarea alimentelor și băuturilor nealcoolice copiilor.	Numărul/tip acte reglementare elaborate/ aprobată.	2023-2025 DPDSPUSP ANSP în colaborare cu MAIA/ANSA MEC, cu partenerii de dezvoltare
2.5.6	Elaborarea și implementarea Ghidului pentru operatorii din industria alimentară și alimentație publică pentru reducerea conținutului de zahăr în alimente.	Ghid aprobat și aplicat în industria alimentară și HORECA.	2023-2024 ANSP USMF „Nicolae Testemitanu” în colaborare cu Universitate Tehnică/ Tehnologii alimentare, cu partenerii de dezvoltare.
2.5.7	Promovarea accesului pentru alimente sănătoase în alimentație finanțată de stat:		
	- utilizarea universală a sării iodate și pâinii din făină fortificată cu fier și acid folic, în special în grupurile vulnerabile de populație (copiii cu vârstă 6-12 ani, femei gravide și cele care alăpteză);	Nr. / % pre/școli care utilizează sare iodată/pâine din făină fortificată; Nr. /% brutării care utilizează sare iodată; Nr. /% instituțiilor conforme recomandărilor de alimentații;	2023- 2027 DPDSPUSP ANSP în colaborare cu ANSA, MEC, MMPS, Importatori de sare, Producători de făină, UTM /Tehnologica alimentației.
2.5.8	- promovarea principiilor alimentației sănătoase în instituțiile publice, precum spitale, școli și case de bătrâni, pentru a permite furnizarea de mese cu conținut scăzut de sodiu, zahăr. Elaborarea și implementarea Regulamentului nou pentru alimentație și educație pentru nutriție în instituțiile preșcolare. Elaborarea unui Ghid pentru educatorii din	% instituții publice care furnizează mese cu conținut redus de sare și zahăr. Regulament elaborat	2023-2024 DPDSPUSP ANSP în colaborare cu MEC. 2024-2025 DPDSPUSP

	institutiile prescolare.				ANSP în colaborare cu MEC
2.5.9	Dezvoltarea serviciului de consiliere nutritională, inclusiv pentru nutriția la nou-născut, copil mic, adolescent, mamă, în cadrul asistenței medicale primare.	% instituții AMP care oferă consiliere pentru alimentație	2023-2027	DGPDSM Serviciul sănătatea mamei și a copilului în colaborare cu partenerii de dezvoltare	
	Obiectiv specific 2.6 Reducerea cu 10% a mortalității cauzate de poluarea aerului				
2.6.1	Elaborarea Metodologiei de evaluare a impactului poluării aerului asupra sănătății populației.	Metodologie aprobată prin ordin MS	2023-2024	DPDSPUSP, ANSP în colaborare cu partenerii de dezvoltare.	
2.6.2	Evaluarea efectelor potențiale ale poluării aerului asupra sănătății, agravate de impactul schimbărilor climatice, în special asupra populațiilor vulnerabile.	Raport de evaluare elaborat.	2023-2027	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu Agentia de Mediu, cu partenerii de dezvoltare.	
2.6.3	Elaborarea Planului Sectorial de adaptare a sistemului de sănătate la schimbările climatice.	Plan sectorial aprobat.	2025	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu Agentia de Mediu, cu partenerii de dezvoltare.	
2.6.4	Participare la elaborarea Programului Național de control al poluării aerului atmosferic.	Program aprobat prin Hotărâre de Guvern.	2024-2025	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu partenerii de dezvoltare.	
2.6.5	Elaborarea Regulamentului sanitar privind calitatea aerului interior.	Regulament aprobat prin Hotărâre de Guvern.	2024	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu partenerii de dezvoltare.	
2.6.6	Elaborarea unui program de monitoring a calității aerului interior.	Program elaborat și aprobat prin ordin	2024-2025	DPDSPUSP ANSP	
2.6.7	Evaluarea riscurilor pentru sănătatea populației în cazurile de depășire a pragului de alertă și/sau a pragului de informare și propunerea măsurilor preventive de protecție a sănătății populației.	Numărul de materiale informative elaborate și plasate pe pagina web oficială: https://ansp.md/	2023-2027	DPDSPUSP ANSP	
2.6.8	Derularea unei campanii naționale de comunicare privind riscurile schimbărilor climatice asupra sănătății populației și măsurile	Campanie de comunicare efectuată.	2025	ANSF în colaborare cu Partenerii de dezvoltare (UNDP, OMS)	

Obiectivul general 3. Consolidarea capacitatilor sistemului de sănătate pentru conduita integrată a BNT și a factorilor de risc ale acestora, astfel încât rata persoanelor eligibile care primesc terapia medicamentoasă și consiliere pentru prevenirea atacului de cord și accidentului vascular cerebral să crească de la 55,9% în 2021 la 60% în 2027.			
Obiectivul specific 3.1 Asigurarea accesului echitabil și universal la servicii medicale calitative și îmbunătățirea continuă a calității asistenței medicale în prevenirea și conduita celor 6 grupe BNT prioritare, cu accent pe asistența medicală primară			
3.1.1	Actualizarea periodică și elaborarea actelor normative de standardizare a serviciilor de sănătate (ghidurilor practice, protocoalelor clinice, standarde medicale, algoritme de conduită pentru BNT).	Numărul de acte normative actualizate/ elaborate.	2023-2027
3.1.2	Implementarea la scară națională a pachetului de intervenții esențiale în bolile cronice (PEN) la nivel de asistență medicală primară.	Raportare cu privire la indicatorii de performanță al IMS, rapoarte de audit intern în PEN.	2023-2027
3.1.3	Monitorizarea aplicării protocoalelor pentru a asigura calitatea serviciilor pentru pacienți cu BNT.	Numărul rapoartelor de monitorizare	2023-2027
3.1.4	Evaluarea instituționalizării prevederilor clinic național „Hipertensiunea arterială la adult” la nivel de asistență medicală primară și spitalicească.	Rapoarte de evaluare elaborate Fișă de audit	2024
3.1.5	Realizarea activităților în prevenirea și controlul cancerului, conform Programului național de control al cancerului pentru anii 2016-2025 (Hotărârea Guvernului 1291/ 2016).	Rapoarte de monitorizare elaborate	2023-2025

3.1.6	Monitorizarea acoperirii cu vaccinare împotriva virusului hepatică B și cu vaccinare împotriva papiloma virus, în conformitate cu programele naționale.	Rapoarte de monitorizare elaborate	2023-2025	DPDSPUSP ANSP DGPDMSI CNAM în colaborare cu parteneri de dezvoltare.
3.1.7	Reglementarea continuă a rețelelor de școli pentru pacienții cu BNT (de exemplu: „școala pacientului cu HTA”, „școala pacientului cu diabet zaharat”) la nivel național.	Documente (ghiduri, proceduri operaționale) de reglementare elaborate Program de instruire aprobat Aplicații digitale dezvoltate % pacienților depistați caz nou care au fost școlarizați.	2023-2027	DPDSPUSP DGPDMSI CNAM ANSP USMF IMSP/AMP ASOCIAȚIILE PACIENTILOR în colaborare cu partenerii de dezvoltare.
3.1.8	Asigurarea populației din grupurile țintă prestatibile cu programe de screening (în cancer, BCV, diabet zaharat, supraponderare /obezitate, inclusiv, în graviditate, la copii mici și adolescenți etc.)	Numărul persoanelor supuse screening-ului.	2023-2027	DGPDMSI CNAM IMSP republicane, coordonatoare de programe specifice, în colaborare cu partenerii de dezvoltare.
3.1.9	Actualizarea continuă a Listei medicamentelor compensate pentru BNT, inclusiv a celor generice.	Ordin de actualizare a Listei; % pacienți care primesc medicamente compensate pentru BNT.	2023-2027	DPDMDM DGPDMSI CNAM
3.1.10	Instituționalizarea Programului de Autogestionare a Bolilor Cronice la nivel național.	Persoane participante la Programul de Autogestionare a Bolilor Cronice.	2023-2024	DPDSPUSP ANSP DGPDMSI

				în colaborare cu partenerii de dezvoltare.
Obiectivul specific 3.2 Creșterea și prioritizarea alocărilor bugetare pentru abordarea supravegherii, preventiei, depistării precoce și tratamentului BNT, reabilitării și îngrijirii palliative				
3.2.1	Evaluarea cadruului normativ prin prisma eficacității și asigurării echității pentru a asigura acoperirea universală în sănătate pentru prevenirea și combaterea BNT.	Raport de analiză efectuat.	2023	DPBAM DGPDMSI.
3.2.2	Includerea indicatorilor de plată pentru performanță privind îmbunătățirea calității serviciilor BNT.	Indicatori inclusiți prin ordinul MS.	2023-2024	DPBAM DGPDMSI de comun cu CNAM.
Obiectivul specific 3.3 Dezvoltarea capacităților resurselor umane pentru prevenirea, depistarea precoce, tratamentul și îngrijirea BNT				
3.3.1	Evaluarea și dezvoltarea programelor de instruire universitară, postuniversitară și EMC în prevenirea și controlul BNT.	Curriculum sau modul elaborat și instituționalizat.	2023-2024	USMF „Nicolae Testemițanu” CEMF „Raisa Pacalo”, Colegiile de Medicină DPDMPM, în colaborare cu partenerii de dezvoltare.
3.3.2	Actualizarea modulelor de instruire, în prevenirea, depistarea precoce, diagnosticul și tratamentul BNT pentru prestatori de servicii medicale la toate nivelurile.	Numărul module actualizate	2023-2027	USMF „Nicolae Testemițanu” ANSP AMP în colaborare cu partenerii de dezvoltare
3.3.3	Realizarea instruirilor tematici pentru cadre didactice și specialiști din domeniul sănătății în prevenirea, depistarea precoce, diagnosticul și tratamentul BNT, inclusiv în comunicare și schimbare de comportament.	Numărul de cursuri realizate; Numărul de persoane instruite.	2023-2027	DPDMPM, USMF „Nicolae Testemițanu” DPDSPUSP DGPDMSI
3.3.4	Formarea continuă a specialiștilor din alte sectoare în prevenirea și controlul BNT (inclusiv asistenți medicali școlari, asistenți sociali, cadre didactice, etc.) inclusiv în comunicare și schimbare de	Numărul de module specializate în programele de formare inițială și continuă; Numărul de cursuri	2023-2027	DPDSPUSP DPDMPM, USMF „Nicolae Testemițanu” în colaborare cu MEC, CEMF „Raisa Pacalo”, Colegiile de

	comportament.	realizate; Numărul de beneficiari de cursuri.		Medicina, ANSP în colaborare cu partenerii de dezvoltare.
3.3.5	Elaborarea recomandărilor privind implementarea unui modul ce abordează problema prevenirii și controlului BNT în curricula universitară de la specialitățile din domeniul Științe ale educației, pentru ciclul de studii superioare de licență (ciclul I).	Numărul de programe ce au implementat modulul; Numărul de instituții de învățământ superior; Numărul de studenți antrenati în program.	2024	DPDSPUSP USMF „Nicolae Testemițanu” de comun cu alte instituții universitare/preuniversitare și în colaborare cu partenerii de dezvoltare.
Obiectivul general 4. Consolidarea capacitaților naționale pentru o mai bună supraveghere și cercetare a BNT, alături de sisteme robuste de monitorizare și evaluare, care să asigure implementarea intervențiilor bazate pe dovezi				
<i>Obiectivul Specific 4.1 Consolidarea sistemelor de supraveghere pentru BNT și a celor de monitorizare și evaluare a bolilor</i>				
4.1.1	Elaborarea Conceptului pentru componenta de supraveghere a BNT și a factorilor de risc în Sistemul informațional național din domeniul sănătății.	Concept elaborat.	2024-2025	DPDSPUSP ANSP în colaborare cu partenerii de dezvoltare.
4.1.2	Revizuirea setului de indicatori de sănătate utilizati și raportări de către instituțiile medicale și alte instituții la cadrul global de monitorizare OMS privind BNT și factorii de risc.	Set de date statistice actualizat.	2024	DPSPUSP ANSP DCPPIE în colaborare cu Biroul național de statistică și Biroul Organizației Mondiale a Sănătății (OMS) în Republica Moldova.
4.1.3	Participarea în rețelele de supraveghere și de acțiuni în domeniul prevenirii BNT, stabilitate de OMS (supravegherea factorilor de risc prin studii populaționale).	Numărul de studii realizate Rapoarte asupra rezultatelor studiilor efectuate	2023-2027	DPSPUSP ANSP în colaborare cu OMS și structurile internaționale
4.1.4	Desvoltarea și aplicarea unui sistem de supraveghere în sănătatea nutrițională, statutul nutrițional și determinantele acestora și asigurarea funcționării durabile a acestuia.	Sistem dezvoltat Sistem funcțional	2025-2027	DPSPUSP ANSP în colaborare cu partenerii de dezvoltare
4.1.5	Desvoltarea conceptului registrelor electronice de boli, inclusiv (cancer, hipertensiune și	Raport de analiză elaborat Numărul de	2027	DPSPUSP DGPDMSI

	diabet) cu efectuarea analizei barierelor și a mediului suportiv.	Concepțe elaborate	Serviciul tehnologic informațional și comunicării ANSP CNAM în colaborare cu alte instituții relevante
4.1.6	Asigurarea schimbului informațional cu alte sisteme naționale și internaționale referitor la serviciile de sănătate publică.	Numărul de acțiuni realizate	DPSPU SP ANSP CNAM
Obiectiv Specific 4.2 Fortificarea capacitaților de cercetare/inovare în domeniul prevenirii și controlului BNT			
4.2.1	Elaborarea proiectelor de cercetare în domeniul prevenirii și controlului BNT conform priorităților stabilate la nivel național.	Numărul de proiecte aprobată și realizată	2023-2027 USMF „Nicolae Testemițanu” în colaborare cu alte instituții
4.2.2	Dezvoltarea competențelor metodologice pentru elaborarea și participarea la proiecte de cercetare/inovare	Numărul de persoane instruite	2023 -2027 USMF „Nicolae Testemițanu” în colaborare cu alte instituții internaționale și naționale
4.2.3	Fortificarea capacitații laboratoarelor ANSP pentru efectuarea cercetărilor în domeniul preveniri și controlului BNT.	Laboratoare dotate; Numărul de persoane instruite.	2026-2027 ANSP DPSPU SP DPDDMDM, DPBAM în colaborare cu partenerii de dezvoltare
4.2.4	Organizarea de conferințe în domeniul prevenirii și controlului BNT cu implicare intersectorială și internațională.	Numărul de conferințe organizate Numarul de participanți	2023-2027 USMF „Nicolae Testemițanu” ANSP în colaborare cu instituțiile și organizațiile relevante

**Metodologia de monitorizare și raportare
a implementării Programului național de prevenire și control al bolilor netransmisibile
prioritare în Republica Moldova pentru anii 2023-2027 aprobat prin Hotărârea
Guvernului nr. 129/2023 și a Planului de acțiuni**

1. Procesul de monitorizare a implementării PNPC BNT și a Planului de acțiuni se realizează de către ANSP.

2. În cadrul procesului de monitorizare, persoanele responsabile din cadrul instituțiilor implementatoare, vor asigura furnizarea tuturor informațiilor necesare/relevante către Centrele de Sănătate Publică (în continuare - CSP) teritoriale din cadrul ANSP și prezentarea rapoartelor instituției, conform exemplului din punctul 10., privind gradul de implementare a Planului de acțiuni.

3. CSP teritoriale din cadrul ANSP colectează, stochează și sintetizează informația prezentată de instituțiile implementatoare și elaborează proiectele rapoartelor anuale privind implementarea acțiunilor prevăzute în Planul de acțiuni.

4. În cazul în care, cu privire la aceeași acțiune, de la instituții diferite se recepționează informații neconcordante, CSP teritoriale din cadrul ANSP comunică cu toate instituțiile implicate în implementarea acțiunii, cu scopul de a stabili informația finală care urmează a fi introdusă în raportul de monitorizare.

5. În vederea asigurării unui stil unitar, CSP teritoriale din cadrul ANSP este în drept să redacteze textele care urmează a fi incluse în rapoartele de monitorizare, păstrând sensul primar al informației recepționate.

6. Informația colectată de către CSP teritoriale din cadrul ANSP este clasificată în funcție de natura sursei de la care este recepționată, după cum urmează:

- 1) informație din surse primare - informația cu privire la implementarea acțiunilor din Planul de acțiuni prezentată de către instituțiile implementatoare;
- 2) informație din surse secundare - informația colectată de către CSP teritoriale din cadrul ANSP pe parcursul activității de monitorizare prin intermediul dialogului cu reprezentanții partenerilor de dezvoltare, societății civile, altor entități;
- 3) informațiile generalizate, conform exemplului din punctul 10., se transmit către ANSP.

7. ANSP evaluează anual rapoartele de monitorizare privind implementarea PNPC BNT și a Planului de acțiuni și își expune poziția vis-a-vis de acestea, formulând propuneri, recomandări și concluzii, conform exemplului din punctul 10.

8. În cazul în care ANSP depistează discrepanțe între informația prezentată de către instituțiile implementatoare și rezultatele reale ale implementării acțiunilor, acesta este în drept de a solicita instituțiilor responsabile prezentarea informației suplimentare cu argumentările de rigoare.

9. Ministerul Sănătății de comun cu ANSP va asigura suportul necesar pentru implementarea acțiunilor de către o instituție implicată în procesul de implementare sau pentru depășirea blocajelor la realizarea unor acțiuni ce implică mai multe instituții.

10. Procesul de raportare se va efectua după exemplul de mai jos:

Introducere

Includerea informațiilor prezentate pe scurt: - domeniile de competență ale instituției, ce derivă din statutul aprobat al acesteia, fie din Regulamentul de organizare și funcționare oficial aprobat; - contextul instituțional al elaborării raportului; - condițiile care au dus la elaborarea raportului; - structura și logica documentului; - informații cu privire la personalului implicant (numărul funcțiilor vacante) în realizarea PNPC BNT, Planurilor teritoriale - sursele de finanțare/mijloacele financiare alocate – 2 pagini.

Nr. d/o	Acțiunile întreprinse pentru realizarea obiectivelor	Termen de realizare	Instituții responsabile de implementare	Costuri	Activități și indicatori realizați
1	2	3	4	6	7
1. Obiectiv general:					
1.1 Obiectiv specific:					
1.1.1.					

Notă:

Cerințe ce urmează a fi respectate la îndeplinirea tabelului:

- 1) în coloana 1: se indică numărul obiectivului specific conform Planului de acțiuni;
- 2) în coloana 2: se indică numărul și denumirea acțiunii raportate conform Planului de acțiuni;
- 3) în coloana 3: se indică termenul prevăzut de Planul de acțiuni pentru implementarea acțiunii raportate;
- 5) în coloana 5: se transpun din Planul de acțiuni instituțiile responsabile pentru acțiunea raportată;
- 6) în coloana 6: pentru acțiunile realizate nemijlocit de instituțiile responsabile se indică mijloacele financiare alocate și aprobată în bugetul anual. De asemenea, se indică cheltuielile reale bugetate, care au fost incluse în rapoartele financiare. În cazul în care acțiunea se realizează cu alocări suplimentare suportului bugetar, se indică și se descrie natura asistenței primite în scopul realizării acțiunii respective și donatorul și/sau partenerul de dezvoltare participant;
- 7) în coloana 7: raportarea detaliată pentru fiecare acțiune în parte și pe fiecare din indicatorii setați pentru acțiuni; - pentru fiecare acțiune va fi setat unul din statutele prestabilite: „Realizat”, „În proces de realizare”, „Nerealizat”, „Suspandat” – în cazul acțiunilor, pe marginea cărora s-a decis încetarea realizării acestora conform justificărilor; - În cazul raportului anual, pentru acțiunile nerealizate sau care sunt în proces de realizare și care presupun un efort considerabil pentru a le finaliza, pe marginea cărora s-a decis a fi transferate spre realizare în anul următor, la statut se va adăuga sintagma „Transferat pentru anul următor”,

Riscurile care au apărut în procesul de implementare a activităților setate în Planul de acțiuni și activitățile de control aplicate

Întrucât pentru fiecare din obiectivele stabilite în planul anual de acțiuni al instituției au fost identificate riscurile care pot apărea în procesul de realizare a acestora, în raportul trimestrial, semestrial și anual de implementare a planului de acțiuni al instituției, vor fi expuse

informații care se referă la riscurile care au afectat implementarea cu succes a obiectivelor și acțiunilor setate în Planul anual de acțiuni al instituției publice, ținând cont de:

- 1) lecțiile învățate în urma implementării planului de acțiuni;
- 2) rapoartele elaborate de către instituțiile internaționale și partenerii de dezvoltare pe marginea activităților realizate de instituția publică;
- 3) conjunctura politică, socială, economică și de mediu în momentul elaborării raportului trimestrial, semestrial și anual de activitate – 1- 2 pagini.

Concluzii și activități ulterioare

La acest capitol vor fi specificate constatările, concluziile și lecțiile învățate pe parcursul implementării planului de acțiuni și vor fi menționate acțiunile care vor fi întreprinse de instituție întru realizarea misiunii sale pentru anul viitor. Inclusiv vor fi specificate concluziile cheie pe marginea aspectelor de control intern managerial – 1-2 pagini.

Anexe

Anexele se inserează la sfârșitul raportului de progres și, în mare parte, conține informații care completează cele expuse în raportul de progres, dar care sunt prea voluminoase sau care distrag atenția pentru a le include în corpul principal al raportului. Anexele pot consta din figuri, tabele, date brute etc.